

9. Розпутенко І. В. Особливості корупції в Україні. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Матеріали II міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.), Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. С. 158- 161.

10. Національне антикорупційне бюро України (НАБУ). Операція «Мідас»: викрито високорівневу злочинну організацію, що діяла у сфері енергетики. – 11.11.2025, 13:30. URL: <https://nabu.gov.ua/news/operatciia-midas-vykryto-vysokorivnevu-zlochynnu-organizatciu-shcho-diiala-u-sferi-energetyky/>

11. У НАБУ заявили, що досліджують обставини виїзду Міндіча за кордон / Суспільне. – URL: <https://suspilne.media/1161560-u-nabu-zaavili-so-doslidzuut-obstavini-viizdu-mindica-za-kordon/>

12. Тертишник В.М., Батраченко Т.С. Правові проблеми протидії корупції. Південноукраїнський правничий часопис. № 1. 2024. С. 57–63. URL: https://sulj.oduvs.od.ua/archive/2024/1/1_2024.pdf#page=57

Кривонос Дарина Володимирівна,
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ РИСИ ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ ВІД НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

Відмежування складів кримінальних правопорушень має важливе значення для правильної кваліфікації діянь, ефективного застосування норм права та утвердження законності, що дозволяє відрізнити одне суспільно-небезпечне протиправне діяння від іншого, в тому числі суміжного, визначити ступінь його суспільної небезпеки. Воно допомагає відрізнити суспільно небезпечні діяння, тобто кримінальні правопорушення від інших правопорушень, таких яких адміністративні та цивільно-правові, а також розрізнити окремі види кримінальних правопорушень за об'єктом, об'єктивною та суб'єктивною сторонами, суспільно-небезпечними наслідками тощо.

Склад кримінального правопорушення становить собою нормативну модель або шаблон, який містить повний набір юридично значимих ознак кримінального правопорушення окремого виду. Водночас, склад кримінального правопорушення не можна ототожнювати із конкретним кримінальним правопорушенням, оскільки обсяг ознак кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення є різним. З одного боку, конкретне кримінальне правопорушення має набагато більше ознак, ніж склад кримінального правопорушення, а з іншого боку – склад кримінального правопорушення містить ознаки не одного конкретного кримінального правопорушення, а усіх кримінальних правопорушень даного виду [1, с. 4].

Однією з основоположних принципів теорії розмежування складів різних кримінальних правопорушень є поняття суміжних складів. Ця термінологічна категорія використовується у низці наукових праць, в яких йдеться про розмежування конкретних складів кримінальних правопорушень.

Як стверджує науковець Л. П. Брич, у підходах різних вчених до розуміння поняття суміжних складів злочинів прослідковуються два підходи. Перший, коли наявність спільних, тобто тотожних за змістом, а за термінологією, якою послуговувалися автори, загальних, однакових ознак, була єдиним критерієм, за яким визначали суміжні склади злочинів. Другий – коли суміжні склади злочинів визначали як такі, що містять однакові за змістом, а за термінологією цих авторів, загальні, схожі ознаки, й водночас ознаки, за якими вони відрізняються [2, с. 202].

Отже, з урахуванням існуючих підходів у науковій літературі з цієї проблематики, можна однозначно стверджувати, що обов'язковим елементом суміжних складів злочинів є наявність тотожних за змістом ознак, поряд з якими існують розмежувальні (відмінні за змістом).

Розглянемо загальні риси розмежування складів кримінальних правопорушень по ст.ст. 209 та 368-5 КК України. Так, склад кримінальної норми про відмивання майна (ст. 209 КК) має як спільні, так і відмінні риси зі складом кримінального правопорушення про незаконне збагачення (ст. 368-5 КК).

Науковець О. І. Гузоватий вважає, що розмежування цих складів кримінальних правопорушень обумовлено ознаками об'єктивної та суб'єктивної сторони [3].

Також відповідно до позиції І. М. Ясіня, визначення родового та безпосереднього об'єкта не може бути спільним для легалізації майна й незаконного збагачення, оскільки ці склади кримінальних правопорушень лежать у різній площині суспільних відносин [4]. На її думку, що хоча обсяг понять, які позначають предмет у окреслених вище складах кримінальних правопорушень, частково збігається, їх зміст відрізняється юридичною підставою набуття майна. Предметом легалізації є кошти чи інше майно, здобуті внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння. Натомість активи, що становлять предмет незаконного збагачення, можуть мати не обов'язково злочинне, але однозначно незаконне походження.

На переконання М. І. Хавронюка, набуття майна, одержаного внаслідок суспільно небезпечного протиправного діяння, яке передувало легалізації такого майна, відрізняється від набуття активів у складі незаконного збагачення за ознаками предмета, а також суб'єкта кримінального правопорушення [5].

Варто погодитися водночас з позицією, що на відмінну від складу правопорушення за ст. 368-5 КК, суб'єкт кримінального правопорушення, який передбачений у ст. 209 КК загальний, тоді як за 368-5 КК України – спеціальний.

Крім того, спільною ознакою досліджуваних складів кримінальних правопорушень, окрім згаданого вище, є вчинення суспільно небезпечного діяння у формі набуття активів. По-перше, набуття передбачено як одна з альтернативних форм вчинення суспільно небезпечного діяння, які вказані у диспозиції ст. 209 КК. А, по-друге, набуття, як форма вчинення правопорушення, прямо зазначено у змісті норми щодо суспільно небезпечного діяння, передбаченого ст. 368-5 КК.

Поряд з цим, не варто забувати і про спеціальну мету вчинення відмивання – надання вигляду законності походження такому майну, тоді як у складі про незаконне збагачення про будь-яку мету вчинення цього кримінального правопорушення не йдеться.

Таким чином, правильна кваліфікація діяння впливає на визначення, чи відповідає вчинене діяння конкретному складу кримінального правопорушення, передбаченого КК України, що є підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності, допомагає розмежувати кримінальну відповідальність від інших видів юридичної відповідальності (адміністративної, цивільної, дисциплінарної). А розмежування складів конкретних норм допомагає застосувати правильну статтю КК України, уникнути помилок, які можуть призвести до призначення неправовірного та несправедливого покарання особі.

Отже, відмежування складів кримінальних правопорушень – це фундаментальний елемент кримінально-правової оцінки, що забезпечує справедливість та законність, тож потребує подальшого дослідження з боку науковців.

Список використаних джерел

1. Колесник М.О. Текст лекції з навчальної дисципліни «Кримінальне право» обов'язкових компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Правоохоронна діяльність» (правоохоронна діяльність) за темою «Склад кримінального правопорушення». (URL: <https://share.google/4aYqOl6cCwwY7Duf3>, дата звернення 18.11.2025)
2. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів: монографія / Л.П. Брич. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 712 с.
3. Гузоватий О. І. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення (порівняльне дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпро, 2016. 273 с.
4. Ясінь І. М. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення за законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Львів, 2017. 236 с.
5. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини кримінального кодексу України. Київ: Істина, 2004. 504 с.